

VLA-Voorjaarscongres 2027

Het congressthema in relatie tot de minimumdoelen aardrijkskunde /ruimtelijk bewustzijn

De nieuwe **minimumdoelen voor de basisschool** zijn opgemaakt binnen de klijtlijnen van het 'kennisrijk curriculum', plaatsen declaratieve kennis (feiten + eigen ervaringen) voorop en expliciteren vakbegrippen uitdrukkelijk. Het systematisch bevragen van ruimtelijke vragen staat in de visietekst maar is minder duidelijk geïntegreerd in de opgesomde doelenlijst. Hieronder verzamelen we de minimumdoelen die rechtstreeks of indirect aanknopingspunten bieden om rond oceanen te werken.

4.1.1 (4de leerjaar) lln kennen de naam en de ligging van de Grote oceaan, Atlantische Oceaan en Indische Oceaan   4.2.1 (4de leerjaar) lln kennen de volgende begrippen met betrekking tot kenmerken van de aarde en haar atmosfeer: 'de blauwe planeet', het zoet en zout water   4.2.2 (kleuter): lln kennen de volgende begrippen met betrekking tot natuurlijke aspecten van landschappen: het water: de oceaan, de zee...   4.2.2. (4de leerjaar) lln kennen het concept waterkringloop: verdamping, condensatie, wolken, neerslag, grondwater, oppervlaktewater.   4.2.6 (6de leerjaar): lln kennen de volgende begrippen met betrekking tot natuurlijke aspecten van landschappen: de kustprocessen en de gerelateerde landvormen en habitats: de golfslag, de kustlijn, de landtong, de kiezel, de zandduin, het koraalrif, de kusthabitat.   4.3.1. (4de leerjaar) lln kunnen met betrekking tot aardrijkskundige vaardigheden: digitale en analoge kaart hanteren, werken met register en vakcoördinaten, zichzelf oriënteren, landschappen schetsen, staaf- en lijngrafieken bespreken   4.3.1 (6de leerjaar) lln kunnen met betrekking tot aardrijkskundige vaardigheden: verschillende soorten kaarten gebruiken, satellietbeelden hanteren...   4.3.3. (4de leerjaar) lln kunnen kennis en vaardigheden gebruiken om zelf aardrijkskundige vragen te beantwoorden: ruimtelijke posities, interactie op verschillende schalen, verandering in tijd

De **minimumdoelen ruimtelijk bewustzijn voor het secundair onderwijs** zijn onderhand wel voldoende ingeburgerd. Oceanen worden niet expliciet vermeld maar het thema kan ingezet worden om **vakinhoudelijke** minimumdoelen te realiseren. Daarbij is zowel expliciete kennis over de oceaan en haar processen nodig, als het vermogen om die kennis te verbinden met bredere geografische vraagstukken en systemen.

Uiteraard moeten de **generieke** minimumdoelen rond oriëntering, terreintechnieken, geografische hulpbronnen en mental mapping als didactische werkvorm geïntegreerd worden binnen alle geografische thema's.

1ste graad

Nummer	A-stroom	Nummer	B-stroom
09.02	De leerlingen beschrijven kenmerken van fysischgeografische en sociaalgeografische landschapsvormende lagen.	09.02	De leerlingen illustreren natuurlijke en menselijke landschapselementen in een landschap.
09.03	De leerlingen analyseren relaties tussen landschapsvormende lagen van plaatsen om verschillen tussen landschappen te verklaren.	09.03	De leerlingen illustreren eenvoudige ruimtelijke relaties in een landschap.
09.05	De leerlingen illustreren dat landschappen evolueren op korte en lange termijn onder invloed van fysischgeografische en sociaalgeografische veranderingen.	09.04	De leerlingen illustreren dat landschappen veranderen onder invloed van natuurlijke oorzaken en menselijke ingrepen.
09.06	De leerlingen analyseren gevolgen van veranderingen in landschappen voor de mens en voor zijn leefomgeving.		

Een mooie invulling is hier om oceanen en kustgebieden als een landschap te beschouwen, zoals expliciet vermeld in het leerplan KathOndVla. Maar het kan ook door oceanen in te passen in thematische cases of vakoverschrijdende projecten. Van beide benaderingen zijn echter weinig concrete voorbeelden in Vlaamse handboeken.

2de graad

Nummer	Doorstroom	Nummer	Dubbele finaliteit
09.02	De leerlingen illustreren de interactie tussen productie en consumptie op mondiale schaal.	09.01	De leerlingen illustreren de interactie tussen productie en consumptie op mondiale schaal.
09.03	De leerlingen analyseren factoren die productie en consumptie beïnvloeden	09.02	De leerlingen analyseren factoren die productie en consumptie beïnvloeden
09.05	De leerlingen analyseren ruimtelijke gevolgen van... productie en consumptie.	09.04	De leerlingen analyseren ruimtelijke gevolgen van... productie en consumptie
09.06	De leerlingen analyseren oorzaken en gevolgen van het versterkt broeikaseffect.	09.05	De leerlingen analyseren oorzaken en gevolgen van het versterkt broeikaseffect.

Oceanen kunnen hier makkelijk geïntegreerd worden binnen relevante cases rond energievoorziening, grondstoffenbevoorrading, voedselproductie, handelsroutes en territorialiteit. Voorlopig gebeurt dit beperkt in de beschikbare handboeken en bestaan er weinig geografisch bruikbare cases.

3de graad

In de derde graad komen oceanen in het curriculum slechts eenzijdig aan bod. Bij twee minimumdoelen kunnen ze in verband gebracht worden met klimaatkenmerken en klimaatverstoring.

Nummer	Doorstroom	Nummer	Dubbele finaliteit
--------	------------	--------	--------------------

09.06	De leerlingen lichten atmosferische processen toe aan de hand van neerslag, temperatuur en winden en de invloed van deze processen op weerpatronen	09.06	De leerlingen lichten atmosferische processen toe aan de hand van neerslag, temperatuur en winden.
09.08	De leerlingen reflecteren over mogelijke maatregelen met betrekking tot klimaatverandering.	09.07	De leerlingen reflecteren over mogelijke maatregelen met betrekking tot klimaatverandering.

Twee groepen van studierichtingen hebben echter specifieke minimumdoelen aardwetenschappen. Hier heeft het oceaanthema een meer prominente rol maar deze blijft zeer eenzijdig ingekleurd waarbij de geopolitieke context volledig ontbreekt.

Studierichtingen: Latijn-wetenschappen, Moderne talen-wetenschappen, Wetenschappen-wiskunde (D)		Studierichtingen: Agrotechnieken dier, Agrotechnieken plant, Dierverzorgingstechnieken, Natuur- en groentechnieken, Tuinaanleg en -beheer (D/A)	
Nummer	Doorstroom	Nummer	Doorstroom
10.1	De leerlingen analyseren interacties in het systeem aarde aan de hand van geowetenschappelijke methodieken.	10.01.01	De leerlingen analyseren interacties en processen in ecosystemen. - Ecosysteemdiensten
10.3	De leerlingen analyseren het belang van en de bedreigingen voor zeeën en oceanen op ecologisch en geopolitiek vlak.		

Deze analyse maakt duidelijk dat oceanen slechts beperkt expliciet worden benoemd als geografische ruimte en als essentieel onderdeel van het systeem aarde. Tegelijk bieden de minimumdoelen talrijke aanknopingspunten om oceaanthema's sterker te integreren binnen bestaande leerinhouden. **European Blue Schools** kunnen beide versterken: de kennis en het begrip van de oceaan zelf én het gebruik van de oceaan als geografische context waarin thema's als klimaat, biodiversiteit, energie, grondstoffen, voedselvoorziening, mondiale handelsstromen en geopolitiek in hun onderlinge samenhang kunnen worden onderzocht.